

Наскільки досконалий запропонований механізм

Та чи є запропонований у цьому законі механізм досконалим? І чи насправді платники податків отримують шанс «заплатити та спати спокійно» без жодних побоювань за можливі наслідки? Тут варто повернутися до історії питання щодо запровадження податкового компромісу в Україні. Ця ідея почала активно обговорюватися за ініціативою Міністерства фінансів України та Державної фіскальної служби України на початку квітня 2014 року. Головний сенс полягав у тому, аби врегулювати спірні ситуації, що виникли у зв'язку з масовим використанням платниками податків фіктивних суб'єктів господарювання як способу незаконної мінімізації податкових зобов'язань. Фігурувала цифра в 300 млрд грн загальної розміру податкових зловживань. При цьому керівництво держави враховувало практику, що складалася в податковій галузі, відповідно до якої суб'єктів господарювання нерідко примушували до «співпраці» з так званими «майданчиками», тобто фіктивними структурами, створеними з метою виведен-

17 січня набув чинності Закон України від 25.12.14 р. «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо особливостей уточнення податкових зобов'язань з податку на прибуток підприємств та податку на додану вартість у разі застосування податкового компромісу». Прийнятий закон на перший погляд пропонує платникам податків широкі можливості для врегулювання спірних ситуацій із контролюючими органами. Справді видається привабливим порадити, скільки ти не доплатив державі й зізнатися в цьому, надавши розрахунок та детальний опис своїх порушень в уточнюючих розрахунках. Після цього протягом 10 днів залишається сплатити лише 5 % від належного — і все, без жодних штрафів ти можеш вважатися вільним від відповідальності. Причому визнати податкові порушення платник податків може як за власною ініціативою (до того моменту, як ці порушення виявлені контролюючим органом), так і після цього, аж до моменту узгодження визначених платникові податків грошових зобов'язань.

Антон ПОЛЯНИЧКО,
заступник начальника відділу забезпечення роботи голови та заступників голови Вищого адміністративного суду України

галізація коштів, отриманих злочинним шляхом, підrobка документів тощо.

Отже, вчинення дій, спрямованих на відображення в податковому та/або бухгалтерському обліку недостовірних відомостей, які призвели до заниження податкових зобов'язань, не завжди вичерпується складом злочину, передбаченого статтею 212 Кримінального кодексу України. Тому добровільне зізнання платника податків у вчиненні

рядок прийняття податкових новел наприкінці 2014 року. Але не виключено, що обмежене звільнення від кримінальної відповідальності для «жертв податкового компромісу» було застосоване навмисно. В такому разі представникам слідчих органів залишається лише дочекатися збігу строків податкового компромісу (90 днів від дня набрання чинності відповідним Законом), а відтоді розпочати пошук у діях «компромісних платників»

декларацій будь-кого з платників податків.

І після зізнання в тому, що господарська операція, в межах якої на користь «податкової ями» були сплачені кошти, є фіктивною, виникають усі підстави поцікавитися — а де ж поділися ці гроші? Чи не залишилися вони у платників податків-фізичних осіб, які фактично отримали за рахунок цих коштів доходи? І якщо отримали, чому не оподаткували? В такому разі йтиметься

ну такого перерахування, крім як одержання неправомірної вигоди.

Можливо, простіше буде відстояти перед контролюючим органом правомірність і реальність здійснення господарської операції, ніж доказувати в межах кримінального провадження, що «змиті» на фіктивне підприємство кошти не отримав ані директор платника податків, ані хтось інший? На це питання важко дати однозначну відповідь...

Більше того, обмеження предмету податкового компромісу виключно податковими зобов'язаннями з ПДВ та податку на прибуток фактично позбавило можливості взяти участь у цій процедурі фізичних осіб-підприємців, які перебувають на загальній системі оподаткування. Ці особи сплачують податок з доходів фізичних осіб і мають право на зменшення розміру оподаткованого доходу на суму витрат, пов'язаних зі здійсненням господарської діяльності.

Таких фізичних осіб-підприємців, звісно, менше, ніж тих, що обрали спрощену систему оподаткування, але вони є і працюють. Трапляються випадки, коли ці особи також стають жертвами фіктивних структур, і змушені сперечатися

Податковий компроміс —

ня коштів у тіньовий оборот. З одного боку, визнавалося, що в більшості випадків контролюючим органам бракує ресурсів для належного доказування наявності правопорушень у схемах, коли платники податків реального сектору зверталися до «послуг» фіктивних структур. З іншого боку, всі визнавали соціальну напругу, яка створюється у зв'язку з тиском на бізнес під час виникнення податкових спорів.

Зрештою держава вирішила спростити життя як собі, так і платникам податків, погодившись на податковий компроміс. Проте, як ми побачимо далі, на шляху від гарної ідеї до її практичної реалізації постало чимало проблем. Розглянемо окремі з них.

Загроза можливого кримінального переслідування

Проблема перша. Передбачене пунктом 10 підрозділу 9-2 Перехідних положень Податкового кодексу України звільнення від кримінальної відповідальності поширене виключно на ухилення від сплати податків, тобто на склад злочину, передбачений статтею 212 Кримінального кодексу України. Разом із тим під час розслідування кримінальних правопорушень у галузі оподаткування дії платників податків нерідко кваліфікуються також і за іншими статтями КК України, як-от фіктивне підприємництво, шахрайство з фінансовими ресурсами, ле-

відповідних дій може бути підставою для початку досудового слідства щодо інших можливих складів злочину. Проте жодного звільнення від потенційної кримінальної відповідальності в цьому разі законодавець не передбачив.

Примітно, що зазначена проблема неодноразово порушувалася громадськістю під час обговорення відповідного проекту закону. Більше того, народним депутатом України О. Долженковим до Верховної Ради було внесено альтернативний законопроект щодо податкового компромісу, пункт 7 якого містив зовсім іншу редакцію норми, спрямованої на звільнення учасників податкового компромісу від кримінальної відповідальності. Він передбачав, що діяння, вчинені посадовою (службовою) особою платника податку, що призвели до заниження його податкових зобов'язань з податку на прибуток підприємств та/або податку на додану вартість, якщо був досягнутий податковий компроміс, не містять складів злочинів, передбачених Особливою частиною Кримінального кодексу України.

Подібна редакція забезпечувала цілковиту безпеку від будь-яких кримінальних переслідувань для осіб, які вирішили пристати на умови податкового компромісу. Проте у Верховній Раді України таке формулювання не було проголосоване. Звісно, це можна списати на надзвичайний по-

складів злочину, відмінних від передбаченого статтею 212 ККУ.

Звісно, що ця проблема не сприяє встановленню прозорості та відкритих відносин між державою та платниками податків. Треба бути доволі сміливою людиною й безмежно довіряти державі, аби відкинути зазначені ризики й погодитися бути учасником експерименту з податкового компромісу за подібних обставин...

А де ж поділися ці гроші?

Проблема друга. Податковий компроміс поширили виключно на ПДВ та податок на прибуток. На перший погляд, для тих, хто з певних причин скористався «послугами» «податкових ям», цього достатньо. Адже саме на заниження податкових зобов'язань із цих податків були спрямовані відповідні фіктивні операції. Але в багатьох випадках «співпраця» з «ямами» супроводжувалася також перерахуванням на їх рахунки грошових коштів, які згодом хтось забирав готівкою.

Значна частина такої готівки використовувалася на виплату тіньової заробітної плати працівників суб'єктів господарювання або вилучалася як своєрідні дивіденди їх засновниками. Зрозуміло, що отримання такої готівки (як правило, посадовими особами та/або засновниками платника податків) жодним чином не відображалось у податкових

про ухилення від сплати податку з доходів фізичних осіб, на який податковий компроміс не поширюється. Що в такому разі завадить порушити відповідне кримінальне провадження і з'ясувати, де поділися «змиті» на «яму» кошти і в чиему розпорядженні вони залишилися?

Погодьтеся, ніхто не повірить у те, що платник податків не забрав собі, а вирішив подарувати комусь усі сплачені фіктивній фірмі кошти в обмін на можливість занизити податкові зобов'язання на меншу суму, ніж перераховано «податковій ямі».

Таким чином, зберігається потенційна можливість звинувачення посадових осіб, засновників або навіть працівників підприємств в отриманні доходу за рахунок коштів, одержаних через «податкові ями», і його приховуванні від оподаткування податком доходів фізичних осіб. А його, на відміну від ПДВ та податку на прибуток, доведеться сплачувати повністю разом з усіма штрафними санкціями.

Звісно, довести отримання конкретною фізичною особою конкретної суми оподаткованого доходу буде непросто, але цьому дуже сприятиме наявність фактичного зізнання у фіктивності господарської операції, а отже, в неправомірному перерахуванні коштів стороннім особам. Швидше за все, постраждає директор підприємства, якому не вдасться пояснити раціональну причи-

ся з контролюючими органами щодо достовірності відображення у своєму податковому обліку відповідних витрат.

Ображені «фізики»

Разом із тим зі змісту чинного законодавства випливає, що зазначені платники податків можуть скористатися податковим компромісом лише щодо ПДВ, якщо вони зареєстровані платниками цього податку. А що вдіяти із заниженням податку з доходів фізичних осіб, яке нерідко кореспондує із відповідними порушеннями щодо ПДВ? Податок з доходів фізичних осіб доведеться сплатити повністю, а не в розмірі 5 %. Також не варто забувати про те, що на податок із доходів фізичних осіб у подібних ситуаціях не поширюється й звільнення від кримінальної відповідальності. За таких обставин можливість скористатися перевагами податкового компромісу є закритою або, принаймні, вкрай не вигідною для фізичних осіб-підприємців, які перебувають на загальній системі оподаткування.

Чим завинили ці люди перед державою, що про них фактично забули при розробці закону щодо податкового компромісу? Таке становище видається несправедливим. Крім того, тут вбачається порушення принципу рівності всіх платників податків перед законом, передбаченого підпунктом 4.1.2 пункту 4.1 статті 4 Податкового кодексу України. Адже зміст діянь, їх